خون
فصلنامه پژوهشی
تابستان ۸۴ دوره ۲ شماره ۴

نیازسنجی و تعیین اولویت‌های پژوهشی در مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران

دکتر غریب کریمی[۱]، دکتر بهزاد دماری[۲]، دکتر احمد قره‌باغیان[۳]،
دکتر مریم رهبری[۴]، دکتر ویدا وفاییان[۵]، دکتر الهام میناب سالمی[۴]

چکیده

سابقه و هدف

تعیین اولویت‌های پژوهشی در چرخه مدیریت پژوهشی یک نقطه کلیدی است. محدودیت منابع انسانی و مالی و تغییر سیاست‌ها از مهم‌ترین علل ضرورت تعیین اولویت‌های پژوهشی است. تعیین اولویت‌های تحقیقاتی از سطوح کلان و ملی تا حد گروه‌ها و بخش‌های آموزشی و تحقیقاتی، قابل انجام و سودمند است. به همین منظور حوزه معاونت آموزشی و پژوهشی سازمان انتقال خون باانجام این طرح یک گام مهم درساماندهی و جهت‌دار کردن تحقیقات در سازمان برداشته است.

مواد وروش‌ها

در این مطالعه، مراحل مختلف فرآیند براساس رهنمودهای شورای تحقیقات حوزه سلامت برای توسعه (COHRED) و استفاده از ابزار اولویت‌بندی مختص سطوح مؤسسات تحقیقاتی اجرا شد. نتایج بررسی و اولویت‌های نهایی مورد تصویب قرار گرفت.

یافته‌ها

در این طرح، از مجموع فرم‌های ارسالی برای اولویت دهی، ۶۴/۲۸ درصد از پایگاه‌های انتقال خون، ۳۳/۳۳ درصد از مدیران ستادی و مشاورین و ۲۵/۹۲ درصد از اعضا هیئت علمی سازمان پاسخ گو بودند. در مرحله جمع آوری عناوین، نسبت به مرحله اولویت دهی، پاسخ بیشتری دریافت شد. در مجموع ۹۹ عنوان تحقیقاتی در ۱۶ حیطه به عنوان اولویت‌های نهایی به تصویب شورای پژوهشی سازمان رسید.

نتیجه گیری

تعیین اولویت‌های تحقیقاتی با روش پیشنهادی شورای پژوهش حوزه سلامت برای توسعه برای اولین بار در سازمان انجام شده است. علیرغم مشارکت ذینفعان خارج از سازمان، مراکز تحقیقاتی و انجمن‌های علمی، بیشتر مشارکت‌ها توسط گروه‌های درون سازمانی بوده است. اولویت‌های مصوب را با انجام فراخوان، ایجاد نظام داوری طرح‌های پیشنهادی و پایش پروژه‌های مصوب می‌توان به اجرا درآورد و می‌توان از صرف منابع مالی و انسانی در مورد اولویت‌ها حداکثر بهره را به‌دست آورد.

کلمات کلیدی: نیازسنجی، تعیین اولویت‌های پژوهشی، پژوهش در ضرورت‌های بهداشت ملی

تاریخ دریافت : ۸٤/۲/۲۵
تاریخ پذیرش : ۸٤/٤/۸

۱- مؤلف مسؤول: متخصص بیماری‌های عفونی- استادیار مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران- صندوق پستی ۱۱۵۷-۱۴۶۶۵
۲- دستیار تخصصی پزشکی اجتماعی- دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
۳- PhD ایمونوهماتولوژی بالینی- استادیار مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران
۴- پزشک عمومی- مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران
۵- دکترای داروسازی- مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

مقدمه

گسترش وبه‌کارگیری انواع مختلف پژوهش‌ها به تنهایی یا همراه با هم به عنوان شاخصی از میزان رشد و گسترش صنعت و دانش بشری در کشورها محسوب می‌شود. اما آیا هر تحقیقی سودمند است و آیا هر سودمندی یک ضرورت و اولویت است؟ چه‌نسبتی ازتحقیقات بایدبنیادی، کاربردی یا توسعه‌ای باشد (۳-۱).

تعیین اولویت‌های پژوهشی در چرخه مدیریت پژوهش یک نقطه کلیدی است. محدودیت منابع انسانی و مالی و تغییر سیاست‌های ملی از مهم‌ترین علل ضرورت تعیین اولویت‌های تحقیقاتی است. تعیین اولویت‌ها از سطوح کلان وملی تاحد گروه‌ها و بخش‌های آموزشی و تحقیقاتی قابل انجام و سودمند است. اولویت‌های سطوح مختلف چه کلان و چه خرد باید از سیاست‌های ملی کشور تبعیت کند (۱).

در تعیین اولویت‌ها علاقه محققین نیز باید در کنار نیازهای جامعه درنظرگرفته شود. اما علائق پژوهشگران به تنهایی تعیین کننده اولویت‌ها نخواهد بود (۲).

مجامع بین‌المللی متعددی با هدف سازماندهی، ترویج و ارتقای نظام پژوهشی مؤثر و کارا در حوزه سلامت برای جوامع و به‌خصوص برای کشورهای درحال توسعه فعالیت می‌کنند و تلاش می‌شود تا با به‌کارگیری استراتژی‌های کارآمد، پژوهش‌های حوزه سلامت به عامل مؤثر برای توسعه سلامتی جوامع تبدیل شود (۲).

یکی از این استراتژی‌ها «پژوهش در ضرورت‌های بهداشت ملی[1]» است. ENHR یک استراتژی جامع برای سازماندهی و مدیریت تحقیقات سلامتی است و با واسطه این فرآیند یک کشور می‌تواند تحقیقاتش را بر روی بزرگترین معضلات بهداشتی و سلامتی جامعه متمرکز کند(۱). مواردی از بازتاب‌های غیرقابل اجتناب اجرای موفقیت آمیز راهبرد ENHR به شرح زیر است (۳):

۱- درگیرشدن گروه‌های ذینفعی که قبلاً به انجام پژوهش یا استفاده از آن نمی‌پرداختند
۲- تحکیم ارتباط بین فعالیت‌ها و پاسخ‌ها با پیامدهای پژوهش
۳- تغییر در جریان منابع به سمت اولویت‌های پژوهشی

در سال ۱۹۹۳ «شورای پژوهش حوزه سلامت برای توسعه[2]» به‌عنوان مجمع بین‌المللی و به‌منظور تسهیل‌سازی، حمایت و ارزیابی استراتژی ENHR در ژنو تشکیل شد. نقش اصلی COHRED همکاری با کشورها برای دستیابی به‌حمایت‌های مادی و تکنیکی به‌منظور توسعه سیستم‌های کارآمد و مؤثر تحقیقات بهداشت ملی است (٤).

با توجه به ضعف نظام کاربردی شدن نتایج تحقیقات در کشور، تعیین اولویت‌های تحقیقاتی گامی مؤثر برای رفع این معضل است. به منظور پاسخ به این پرسش اساسی که پژوهش چگونه باید باعث ارتقا، بهبود وحفظ سلامتی مردم شود و با توجه به این‌که هدف عمده و اصلی سازمان انتقال خون ایران، تأمین خون کافی و سالم است، با استفاده از راهبرد پژوهش در ضرورت‌های بهداشت ملی، طرح تعیین اولویت‌های تحقیقاتی مرکز تحقیقات سازمان انتقال خون ایران به اجرا درآمد، چراکه درفرآیند تعیین اولویت‌ها، چالش‌ها، نیازها و مشکلات موجود استخراج می‌شود که پس از حصول نتایج کاربردی، کمکی در جهت رفع نیازها و حل مشکلات خواهد بود.

مواد و روش‌ها

در این طرح که به روش پیشنهادی شورای پژوهش حوزه سلامت برای توسعه انجام شد، به ترتیب اقدامات زیر انجام پذیرفت :

۱) برنامه توجیهی- آموزشی و پیش برنامه ریزی طرح

یکی از اصول مهم مدیریت پروژه، یکسان سازی مفاهیم و پر کردن فاصله اطلاعاتی بین اعضای تیم پژوهشی است. به همین منظور برنامه آموزشی تدوین شد که علاوه بر تامین هدف آشنایی اعضا با مفاهیم و فرآیند اولویت‌بندی، می‌توان به بررسی کامل‌تر و برنامه‌ریزی دقیق‌تر مراحل پروژه نیز پرداخت.

۲) منابع اطلاعاتی از مراجع مرتبط جستجو و مطالعه شد و فرآیند نهایی اولویت بندی تعیین شد.

۳) در سه جلسه متوالی و با مطالعه مستندات زیر حیطه‌های تحقیقاتی سازمان انتقال خون تعیین شد :

1- Essential National Health Research (ENHR)
2- Council On Health Research for Development (COHRED)

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

۱) شرح وظایف و اساسنامه سازمان
۲) فرآیند هسته‌ای سازمان انتقال خون (core-proccess)
۳) مستندات اولویت‌بندی تحقیقات سازمان در سال‌های قبل
٤) کتب و مجلات مرتبط به انتقال خون
۵) اعضای کمیته هماهنگی (بارش افکار)
این حیطه‌ها در سه ویرایش متوالی نهایی شد.
فهرست ذینفعان با استفاده از راهنماهای COHRED در ٤ دسته زیر تعیین شد:
- پژوهشگران
- تصمیم گیرندگان
- فراهم کنندگان خدمات
- جوامع

۵) باتوجه به فهرست بلند ذینفعان قرارشد که میزان مشارکت و نحوه ارتباط با این ذینفعان تعیین شود.

۶) در تحلیل وضعیت موجود سازمان توافق شد تا از روش‌های زیر استفاده شود :

الف) نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها (SWOT)[1]
ب) روش تحلیل موضوعات حیاتی[2]
روش الف: به صورت جامع از نتایج طرح "برنامه ریزی استراتژیک سازمان" استفاده شد.
روش ب: به صورت سوال کتبی و یا مصاحبه از مدیران و کارشناسان کلیدی و بررسی مستندات سازمانی در دسترس انجام شد.

۷) با توجه به این‌که این تجربه در کشور ما در مراحل ابتدایی قرار دارد و هنوز نگرش‌ها چندان تقویت نشده است، مقرر شد تا یک پیک اطلاع رسانی ویژه برای تمام مخاطبان و ذینفعان سازمان تهیه و ارسال شودکه به ایجاد، تقویت نگرش، انتقال دانش و اطلاعات لازم و گزارش کار "اولویت بندی تحقیقات" بپردازد. به این منظور دو شماره پیک در طول برنامه منتشر شد .

۸) از بین سه نوع فرم و ابزار اولویت بندی، فرم کوچک با توجه به شرایط پروژه و فرهنگ ذینفعان در پاسخ‌گویی به پرسشنامه‌ها انتخاب شد.

۹) مقرر شد برای تسریع امور پروژه، دو کمیته زیر تشکیل و شروع به کار کنند :

الف) کمیته هماهنگی و مدیریت پروژه متشکل از مسؤول طرح و همکاران اصلی
ب) کمیته راهبری که همان اعضای شورای پژوهشی سازمان بودند وپیگیری و تصویب نتایج هر مرحله از هر پروژه را به عهده داشتند.

۱۰) باتوجه به این‌که درمرحله پیش برنامه ریزی، حجم تبادل نظر با ذینفعان مشخص شد، جدول پایش پروژه آماده شد.

۱۱) برای بررسی و تعیین حجم کار وجلوگیری از سردرگمی درمرحله تحلیل اطلاعات، منابع اطلاعاتی موجود در سازمان فهرست شد تا در مرحله بعدی از آن‌ها استفاده شود.

۱۲) برای تعیین حیطه‌های تحقیقاتی علاوه بر تحلیل وضعیت موجود و استخراج موارد تحقیقاتی، طبق فرآیند می بایستی از محققان و سایر ذینفعان سوال شود.

به همین دلیل فرمی با توجه به حیطه‌های تعیین شده و در سه دسته عناوین مشکل، عناوین توسعه‌ای و عناوین مورد علاقه طراحی شد که در مرحله بعدی همزمان با تحلیل وضعیت موجود ازآن استفاده شد وعناوین تحقیقاتی جمع آوری شد.

۱۳) پس از جمع آوری عناوین، در دو مرحله این فهرست تکمیل و رفع همپوشانی شد.

به دلیل تعداد زیاد عناوین و عدم امکان اولویت دهی آن‌ها توسط ذینفعان، این فهرست برای غربال اولیه به شورای پژوهشی ارایه شد. شورای پژوهشی براساس راهنمای کار گروهی عناوین، هر یک از حیطه‌ها را مورد بررسی دقیق‌تر قرار داده و پس ازغربال اولیه، عناوین مورد نظر برای اولویت‌دهی ذینفعان انتخاب شد و به‌صورت فرم اولویت دهی در آمد.

یافته‌ها

در این طرح از مجموع فرم‌های ارسالی برای اولویت‌دهی، از ۶۴/۲۸ درصد از پایگاه‌های انتقال خون، ۳۳/۳۳ درصد از مدیران ستادی و مشاورین، ۲۵/۹۲ درصد از اعضای هیئت علمی پاسخ دریافت شده است. در مرحله جمع‌آوری عناوین تعداد بیشتری نسبت به مرحله

1- Strenghts, Weakness, Opportunities, Threats (SWOT)
2- Critical Issue Methods

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

اولویت‌دهی پاسخ دادند. در مجموع ۹۸ عنوان تحقیقاتی در ۱۷حیطه به‌عنوان اولویت‌های نهایی به تصویب شورای پژوهشی‌سازمان رسید. ازاین مطالعه نتایج زیراستخراج شد:
۱) فهرست مشکلات سازمانی نیازمند کار اجرایی و یا تحقیقاتی
۲) فهرست اولیه عناوین تحقیقاتی
۳) فهرست اولویت بندی شده توسط ذینفعان
۴) فهرست مصوب نهایی شورای پژوهشی به شرح زیر:

حیطه تحقیقاتی : فراخوانی، حفظ (نگهداری) و آموزش اهداکنندگان مستمر و سالم خون

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	بررسی اهمیت و راه‌کارهای اجرای نظام تکریم و انگیزش اهداکنندگان مستمر
۲	بررسی عوامل مؤثر بر تبدیل اهداکنندگان بار اول به اهداکنندگان مستمر
۳	بررسی و طراحی نظام آموزش اهداکنندگان و جامعه در زمینه انتقال خون
۴	بررسی کارایی روش‌های انتخاب اهدا کننده (با نگاه ویژه به HIV) در اهداکنندگان
۵	بررسی تأثیرانواع روش‌های اطلاع‌رسانی درگروه‌های مختلف‌جامعه و اهداکنندگان و ارتقا روش‌های اطلاع‌رسانی
٦	بررسی اهمیت و راه‌کارهای عملی تغییر جمعیت اهداکننده از گروه‌های کم‌سواد به گروه‌های با تحصیلات بالاتر
۷	بررسی علل قطع ارتباط اهداکنندگان خون (lapsed donors)
۸	بررسی عوامل موثر درجذب و حفظ اهداکنندگان در قشرهای مختلف اجتماعی در محدوده‌های مختلف جغرافیایی و تلفیق در استانداردها
۹	بررسی مقایسه ای میزان آلودگی در اهداکنندگان با سابقه و بار اول با اهداکنندگان مستمر
۱۰	بررسی اثرات فیزیکی و روانی اهدای خون بر اهداکنندگان
۱۱	بررسی میزان صداقت اهداکنندگان در پاسخ‌گویی به سؤالات قبل از اهدا خون
۱۲	بررسی جنبه‌های علمی اهدای خون و اهمیت آن و آگاه سازی عمومی در باره اهمیت موضوع
۱۳	بررسی میزان اثربخشی مشاوره اهداکنندگان در کاهش میزان عفونت‌های منتقله از طریق انتقال خون
۱۴	بررسی میزان اطلاعات اهداکنندگان در خصوص عفونت‌های قابل انتقال توسط خون
۱۵	بررسی تعداد افرادی که به خاطر تست HIV اهدای خون می‌نمایند
۱۶	مقایسه و ارزیابی روش‌های تشخیص سریع کم‌خونی در اهداکنندگان

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

حیطه تحقیقاتی : استانداردهای جهانی انتقال خون

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	بررسی مقایسه‌ای استانداردها، استخراج مشکلات، طراحی و پیاده‌سازی استانداردها طبق شرایط منطقه وکشور
۲	بررسی و تدوین استانداردهای ملی انتقال خون ایران

حیطه تحقیقاتی : جمع‌آوری، ذخیره و حمل و نقل خون و فرآورده‌های خونی

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	طراحی نظام مدیریت انتقال خون و فرآورده‌های خونی در بلایا و بحران‌های کشور
۲	بررسی نحوه عملکرد کمیته‌های بیمارستانی انتقال خون در زمینه نگهداری و مصرف خون
۳	بررسی اثر قرنطینه نمودن فرآورده‌های خون اهداکنندگان بار اول در بهینه‌سازی اهدای خون
۴	بررسی پایداری خون و فرآورده‌ها در دورهٔ نگهداری و حمل و نقل در پایگاه‌ها و زمان‌های مختلف
۵	بررسی میزان آگاهی، نگرش و عملکرد پرسنل حمل و نقل خون و فرآورده‌های آن
۶	بررسی راه‌کارهای اجرایی انتقال خون اتولوگ در بیمارستان‌ها
۷	بررسی اثر آموزش عوامل ذینفع در بهبود کیفیت تهیه،ذخیره وحمل و نقل خون و فرآورده‌های خونی

حیطه تحقیقاتی : آزمایش‌های لازم بر روی خون اهدایی با رویکرد غربالگری نوین

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	کاربرد روش‌های ملکولی در بررسی عوامل عفونی مختلف در اهداکنندگان در نمونه‌های pooled و سپس single و مقایسه موارد مثبت کاذب و یا منفی کاذب با روش‌های الیزا و بررسی فاز پنجره
۲	کاربرد روش‌های مختلف ویروس زدایی و مقایسه با یکدیگر در فراورده‌های مختلف
۳	بررسی امکان به‌کارگیری روش PCR برای عوامل عفونی ویروسی مطرح در انتقال‌خون به‌صورت mini pooled
٤	بررسی هزینه- اثربخشی تعیین آنتی‌ژن‌های RBC در بیماران تالاسمی قبل از شروع به تزریق خون
۵	بررسی نقش تمرکزگرایی در مقایسه با تمرکززدایی آزمایش‌های تأییدی در آزمایشگاه‌های رفرانس
۶	بررسی شیوع عدم تطابق سل تایپ و بک تایپ در تعیین گروه خون

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

حیطه تحقیقاتی : مصرف خون و فرآورده‌های خونی

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	بررسی تأثیر تشکیل کمیته‌های انتقال خون بیمارستانی در مصرف صحیح خون و فرآورده‌های خونی
۲	بررسی آگاهی ، نگرش و مهارت پرسنل گروه علوم پزشکی در مصرف خون و فرآورده‌های خونی
۳	بررسی میزان مصرف نابجای فرآورده‌های خونی در بیمارستان‌های کشور و عوارض ناشی از آن و مقایسه با استانداردهای جهانی
٤	تأثیر آموزش مصرف بهینه خون برای جراحان در کاهش مصرف خون
٥	تعیین میزان نیاز واقعی به خون و فرآورده‌های خون و مقایسه آن با وضعیت فعلی
۶	بررسی و مقایسه اثر عوارض انتقال خون به دنبال مصرف فرآورده‌های خونی که به طرق مختلف تهیه می‌شود
۷	بررسی شایع‌ترین موارد مصرف تجویز خون و فرآورده در بیمارستان‌های ایران
۸	بررسی علل و میزان خون‌هایی که در بیمارستان به‌صورت کامل مصرف نمی‌شوند
۹	بررسی چگونگی و میزان مصرف خون و فرآورده‌های آن در اورژانس بیمارستان‌ها
۱۰	بررسی میزان آگاهی پزشکان در استفاده از خون اشعه دیده و موارد مصرف آن
۱۱	بررسی در مورد نیاز جامعه به مصرف محصولات لکوسیتی

حیطه تحقیقاتی : نیروهای انسانی متخصص در سازمان انتقال خون

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	تعیین نیازهای سال‌های آتی سازمان به نیروهای انسانی فنی و متخصص
۲	بررسی چگونگی ارتقا انگیزه نیروهای متخصص
۳	بررسی وتدوین استانداردهای به‌کارگیری نیروی انسانی در سازمان انتقال خون
۴	نیازسنجی ارتقا دانش و مهارت‌های فنی مدیران و کارکنان سازمان انتقال خون
۵	بررسی میزان رضایت کارشناسان سازمان انتقال خون از شرایط و نحوه کار خود در سازمان

حیطه تحقیقاتی : فرآیندهای تهیه فرآورده‌های خونی و مشتقات پلاسمایی

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	راه‌اندازی روش‌های جدید فرآوری خون برای تهیه فرآورده‌های خونی
۲	امکان سنجی راه اندازی سیستم آفرزیس در پایگاه‌های انتقال خون کشور و اثرات اقتصادی آن
۳	مقایسه دو روش تهیه پلاسما (پلاسمافرزیس و خون کامل) با یکدیگر از نظر شاخص‌های کیفی و اقتصادی
۴	بررسی پارامترهای مختلف محیطی- تجهیزاتی ، آزمایشگاهی، پرسنلی بر کیفیت و کمیت فرآورده‌های خونی
۵	مقایسه اثر درمانی پلاکت تهیه شده با روش فرزیس و پلاکت راندوم
۶	بررسی روش‌های نوین استریلیزاسیون و اثر آن‌ها بر پایداری فرآورده و معتبرسازی آن‌ها

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

حیطه تحقیقاتی : فرآیندهای نوین مرتبط با انتقال خون

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	طراحی مراقبت و نظارت بر کلیه مراحل از پذیرش اهداکننده تا تزریق خون به گیرنده
۲	بررسی اثر راه‌اندازی سیستم Hemovigilance به‌صورت محدود و با همکاری بیمارستان‌ها و وزارت بهداشت (مطالعه اولیه)
۳	بررسی اثر راه‌اندازی سیستم Look back به‌صورت محدود و با همکاری بیمارستان‌ها و وزارت‌بهداشت (مطالعه اولیه)
٤	بررسی علل و عوامل مانع بر روند اجرای Look back و Hemovigilance
۵	نیاز سنجی و بررسی راه‌کارهای راه‌اندازی بانک بافت
۶	امکان سنجی و بررسی را ه‌کارهای اجرایی تهیه و استفاده از سلول‌های بنیادی
۷	بررسی سیستم ایمنی پس از تزریق خون

حیطه تحقیقاتی : مدیریت بهداشتی دفع زباله‌های خونی

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	بررسی شیوه بهبود روش‌های دفع زباله در پایگاه‌های انتقال خون کشور
۲	بررسی ایمن سازی، جداسازی زباله‌های عفونی و غیرعفونی در سازمان انتقال خون و اثر آن در جلوگیری از بروز حوادث
۳	بررسی مقایسه ای روش‌ها و رقت‌های مختلف مواد ضدعفونی کننده گوناگون در رفع آلودگی‌های ناشی از فرایند انتقال خون

حیطه تحقیقاتی : کنترل کیفی محصولات و فرآیندهای انتقال خون

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	طراحی مجددکنترل کیفی براساس‌استانداردهای جهانی وارزیابی این دستورالعمل قبل وبعد ازاجرای آن درنظارت برحسن انجام کار
۲	بررسی شیوه اجرای بخشنامه‌های کنترل کیفی در پایگاه‌های انتقال خون کشور
۳	بررسی اثرات گوناگون فیلترها در افزایش ضریب سلامت خون و فرآورده‌های آن
٤	مقایسه نظارت دوره‌ای و اتفاقی کنترل کیفی از نحوهٔ جمع‌آوری، ذخیره و خونگیری
۵	بررسی درصد آلودگی‌های باکتریایی و قارچی در پلاکت‌های تهیه شده و P.Cهای تولیدی
٦	بررسی کیفیت تولید فرآورده‌ها قبل و بعد از اجرای اصول صحیح تولید (GMP)
۷	بررسی اثربخشی روش فلوسایتومتری درکنترل کیفی فرآورده‌های کم‌لکوسیت
۸	بررسی اجرای نظام کالیبراسیون در پایگاه‌های کشور و تأثیر آن در ارتقا کیفیت
۹	بررسی میزان آلودگی‌های میکروبی در فرآورده‌ها با روش‌های جدید
۱۰	بررسی اثر زمان و شرایط نگهداری بر فاکتورهای ناپایدار
۱۱	بررسی میزان سلامت خون‌های اهدایی در مواقع بروز بلایای طبیعی

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

حیطه تحقیقاتی : آموزش طب انتقال خون

شماره	*موضوع تحقیقاتی*
۱	طراحی برنامه آموزشی مرتبط با انتقال خون و فرآورده‌های آن در مقاطع مختلف (دانشجویان و دستیاران تخصصی در گروه‌های علوم پزشکی)
۲	بررسی اثر آموزش در مصرف بهینه خون
۳	طراحی نظام آموزش طب انتقال خون در مقاطع کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا در ارتقا فرهنگ اهدای خون داوطلبانه
٤	بررسی میزان نیاز مراکز آموزشی و رسمی کشور به متخصص طب انتقال خون
٥	امکان سنجی تأسیس رشته تخصصی طب انتقال خون در فارغ‌التحصیلان رشته پزشکی (پزشکان عمومی)
٦	بررسی نگرش جراحان و پزشکان متخصص نسبت به جایگاه طب انتقال خون

حیطه تحقیقاتی : بیوتکنولوژی

شماره	*موضوع تحقیقاتی*
۱	مقایسهٔ کیفیت فرآورده‌های تهیه شده توسط بیوتکنولوژی و روش‌های مرسوم انتقال خون از نظر کیفیت، وضعیت و ریسک بیماری‌های عفونی
۲	تولید معرف‌های آزمایشگاهی مورد نیاز به روش‌های بیو تکنولوژی
۳	مطالعه ژنوتیپ‌های ویروس‌های قابل انتقال از خون در ایران

حیطه تحقیقاتی : نظام پژوهشی سازمان

شماره	*موضوع تحقیقاتی*
۱	بررسی کفایت ، نحوهٔ تخصیص و راه‌های افزایش منابع پژوهشی جهت سرمایه‌گذاری در پژوهش
۲	برسی مقایسه‌ای سیستم‌های پژوهشی سازمان‌های انتقال خون کشورهای مختلف با سازمان انتقال خون ایران

حیطه تحقیقاتی : اپیدمیولوژی عفونت‌های قابل انتقال توسط خون در کشور

شماره	*موضوع تحقیقاتی*
۱	بررسی شیوع و میزان ابتلای گیرندگان خون به عفونت‌های پس از انتقال خون در مناطق مختلف کشور
۲	بررسی میزان فراوانی TTV در اهدا کنندگان خون
۳	بررسی سرو اپیدمیولوژی بروسلوز در خون‌های اهدایی
۴	بررسی شیوع CMV در اهداکنندگان خون
۵	بررسی شیوع HTLV I و HTLV II در استان‌های مختلف کشور و مقایسه با خراسان
۶	بررسی میزان HGV بر روی خون‌های اهداکنندگان
۷	بررسی آینده‌نگر بیماران تحت تزریق مکرر خون از نظر ابتلا به بیماری‌های HCV، HIV، HBV

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

حیطه تحقیقاتی : اقتصاد انتقال خون

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	امکان سنجی سرمایه‌گذاری مشترک بین انتقال خون و مراکز درمانی در زمینه بازیافت خون
۲	بررسی راه‌کارهای مؤثر در کاهش هزینه تهیه یک کیسه خون
۳	بررسی هزینه – اثربخشی فرآورده‌های استحصالی هرپایگاه
۴	بررسی میزان کاهش خروج ارز کشور با تولید فرآورده‌های دارویی و پلاسمایی در داخل کشور
۵	بررسی Q.A.L.Y در انجام تست HBc Ab به عنوان یک آزمایش روتین در سازمان انتقال خون

حیطه تحقیقاتی : فن‌آوری اطلاعات در انتقال خون

شماره	موضوع تحقیقاتی
۱	ارزیابی و توسعه برقراری سیستم بارکد در سازمان انتقال خون
۲	بررسی تأثیر اجرای سیستم شبکه و برنامه جامع سازمان انتقال خون در ارتقای فعالیت‌های پایگاه‌ها

بحث

طرح تحقیقاتی فوق در مدت یک و نیم سال انجام پذیرفت، سوال مطرح این بود که چه مشکلات و موانعی برای پیشبرد اهداف و رسالت عالیه سازمان انتقال خون وجود دارد که باید از طریق پژوهش برای آن راه‌حل پیدا کرد؟

کم و بیش ما برای انجام طرح‌های تحقیقاتی بدون آگاهی از نیازهای جامعه و مشکلات آن‌ها اقدام می‌کنیم، بنابراین نیازسنجی به‌عنوان اولین اقدام در درک وشناسایی مشکلات بهداشتی است (۵). غالباً در مؤسسات و مراکز تحقیقاتی، تعیین اولویت‌های پژوهشی به‌طور ساده و براساس علایق شخصی محققین و یا براساس بودجه‌های تحقیقاتی که از قبل مواردااستفاده ازآن مشخص شده‌است انجام می‌شود(٦). اگرچه مد نظر داشتن علایق محققین به موضوعات خاص در مراکز تحقیقاتی می‌تواند مفید باشد ولی با درنظر گرفتن محدودیت در بودجه‌های تحقیقاتی، نیروهای انسانی و لزوم به سوق دادن تحقیقات به سمتی که کل جامعه بتواند از نتایج آن بهره‌مند شود، به‌خصوص در کشورهای درحال توسعه ضروری است که اولویت‌های پژوهشی مراکز تحقیقاتی کشور و دانشگاه‌ها در ارتباط با اولویت‌های تحقیقاتی ملی، منطقه‌ای و حتی جهانی باشد (۱).

تعیین اولویت‌های پژوهشی در سازمان انتقال خون ایران با استفاده از روش‌های پیشنهادی COHRED برای اولین بار صورت گرفته است. به‌منظور مشارکت ذینفعان درون و برون سازمانی، فرم‌های تعیین اولویت‌ها علاوه بر گروه‌های داخل سازمان به مراکز تحقیقاتی، انجمن‌های علمی و افرادی که حیطه فعالیت آن‌ها در ارتباط با خون و فرآورده‌های آن می‌باشد ارسال گردید ولی علیرغم تکرار مکاتبات و حتی تماس‌های تلفنی، میزان مشارکت ذینفعان خارج سازمانی قابل توجه نبود و بیشتر بر گروه‌های داخل سازمانی ذینفعان تأکید داشت. یکی از دلایلی که میزان پاسخ را در این نوع مطالعات کاهش می‌دهد و به‌عنوان تجربه این مطالعه می‌توان به‌آن اشاره‌کرد، تمایل کم ذینفعان در ارایه ایده‌های تحقیقاتی است. همان‌طورکه می‌دانیم یک تحقیق کارآمد و مؤثر با تولید ایده شروع می‌شود و افراد

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

مایلند تا از ایده‌های خود حفاظت کنند و در صورت حفظ مالکیت آن را به دیگران ارایه نمایند، چنین چالشی در طول طرح ما را بر آن داشت تا از نظام کدبندی ایده‌ها استفاده کنیم، یعنی در صورت تصویب شورای پژوهش سازمان، افرادی که ایده تحقیقاتی داده‌اند در داوری طرح‌های تحقیقاتی، علاوه‌بر مدنظر بودن شاخص‌های احراز مجری شدن، از این معیار نیز امتیاز کسب نمایند. به این ترتیب ضمن ارایه باز خورد از طرف سازمان پرسش‌گر به ایده‌دهنده، وی تشویق خواهد شد تا در سال‌های آتی نیز در فرآیند اولویت‌بندی شرکت نماید.

در روش پیشنهادی شورای پژوهش در حوزه سلامت برای توسعه، برای استخراج عناوین و اولویت‌بندی، روش‌های متنوعی ذکر شده است (۷). در این تحقیق با توجه به منابع مالی و انسانی، تکیه توأم بر داده‌های ذهنی ذیفعان (داده‌های فرم) و مطالعات و تحقیقات سازمانی و آمارها (داده‌های سخت) بوده است. ضمن این‌که تمامی اعضای شورای پژوهش سازمان در ارتباط تنگاتنگ با مجری و همکاران طرح در نگارش، تحلیل و الویت‌بندی عناوین مشارکت داشته‌اند. در مطالعات آتی از این نوع، می‌توان با بررسی روش‌های جمع‌آوری اطلاعات از انواع دیگر مانند روش بحث گروهی متمرکز یا جلسات بارش افکار گروه‌های مختلف ذینفعان استفاده کرد. ضمن این که نظام برنامه‌ریزی و مدیریت راهبردی که با تحلیل مداوم محیط بیرونی و درونی سازمان به مشکلات حاضر و سال‌های آتی توجه دارد، باید در یک ارتباط فرآیندی با معاونت پژوهشی قرار داشته باشد تا با انتقال مشکلات سازمان به این حوزه، تحقیقات در راستای حل مشکلات سازمانی سوق داده شود. این موضوع نباید ایده‌های خلاق محققان را در انجام تحقیقات بنیادی طب انتقال خون سرکوب نماید، بلکه با بررسی و تعیین سیاست تخصیص بودجه در تحقیقات بنیادی، این دسته از پژوهش‌ها باید درصد ویژه‌ای از عملکرد معاونت پژوهشی را به خود اختصاص دهند.

نتیجه‌گیری

برای افزایش مشارکت سایر ذینفعان بیرون سازمان، مدیران ارشد و ستادی باید از روش‌های زیر در سال‌های آتی برای ایجاد و تغییر نگرش به مقوله تعیین اولویت‌ها بهره جویند.

- اطلاع‌رسانی از نتایج اولویت‌بندی
- انتشار نتایج برای مخاطبان و به ویژه به صورت خلاصه تحقیق برای مدیران تصمیم گیرنده
- ارایه گزارش‌های دوره‌ای از پیشرفت انجام تحقیقاتی که در اولویت قرار گرفته‌اند
- ارایه گزارش از میزان و نحوه مشارکت پرسنل و کارشناسان پایگاه‌های کشور در انجام تحقیقات
- ارایه گزارش ازمیزان استفاده ازنتایج تحقیقات در پیشرو اهداف و رسالت سازماندهی

از جمله نقاط قوت این مطالعه به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

- استخراج عناوین تحقیقاتی بر مبنای مشکلات کنونی سازمان
- مشارکت قابل توجه پایگاه‌های‌استانی دراین اولویت‌بندی
- اجماع اعضای شورای پژوهش
- ایجاد نظام اولویت‌بندی در سازمان
- تقویت فرهنگ تعامل و مشارکت در بین گروه‌های مختلف ذینفعان

در مرحله بعد از تصویب اولویت‌ها لازم است مدیریت پژوهش با انجام مراحل زیر از این مطالعه نتیجه مطلوب را اخذ کند

- اطلاع‌رسانی وسیع در مورد اولویت‌ها
- فراخوان تحقیقاتی
- ایجاد نظام داوری طرح‌های پیشنهادی
- ایجاد و پایش هم‌زمان و منظم پروژه‌های مصوب در سند اولویت‌ها
- طراحی و پیاده‌سازی نظام استفاده از نتایج تحقیقات در سازمان

تنها در این شرایط است که می‌توان از صرف منابع مالی و انسانی در مورد اولویت‌بندی تحقیقاتی احساس رضایت

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

کرد. انتشارنتایج درسطح ملی و بین‌المللی الگـویی رابـرای سایر سازمان‌ها درانجام چنین‌اقداماتی فراهم می‌آورد.

تشکر و قدردانی

بدینوسیله نویسندگان مقاله از همکاری مؤسسه پژوهش و توسـعه پیشـگامان طـب و تـدبیر، حمایـت آقـای دکتـر پورفتح‌الله و همکاری اعضای شورای پژوهش و همکـاران ستاد و پایگاه‌های استانی تشکر و قدردانی می نمایند.

منابع

۱- جاوید روزی مازیار، باقری نژاد سپیده، حسین پور احمدرضا، «پژوهش در ضرورت‌های بهداشت ملی و تعیین اولویت‌ها» ، انتشارات اندیشمند، چاپ دوم، پاییز ۸۲.

۲- محمدی محمدرضا، «معیارهای تعیین اولویت‌های پژوهشی علوم پزشکی»، مرکز ملی تحقیقات علوم پزشکی کشور، چاپ اول، ۱۳۸۱.

۳- جعفری مجرد الهام، باقری نژاد سپیده، جاوید روزی مازیار، حسین‌پور احمدرضا، «تقویت ساز و کارهای کشوری در پشتیبانی از پژوهش در ضرورت‌های بهداشت ملی»، انتشارات اندیشمند، چاپ دوم، پاییز ۸۲.

٤- محمدی، م «دستورالعمل تعیین اولویت‌های پژوهشی با استفاده از راهبرد پژوهش در ضرورت‌های بهداشت ملی» ، مرکز ملی تحقیقات علوم پزشکی کشور، چاپ اول، ۱۳۸۱.

5- Asefzadeh S, Malekafzali H, Salehy P. Ten steps in Health systems research. Deputy for Research and Technology. 2004: 84-115.

6- Priority setting at the institutional level in health research for policy action and practice-training modules. WHO, 2002: 1-2.

7- Currat LJ, Francisco A, Nchinda T, *et al*. Progress in priority-setting methodologics in Global Forum For Health Research, 2002; 4: 47-86.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]

Need-assessment and research priorities-setting in IBTO Research Center

Karimi Gh.[1] (MD), Damari B.[2] (MD), Gharehbaghian A.[1] (PhD), Rahbari M.[1] (MD), Vafaiyan V.[1] (PharmD), Minab Salemi E.[1] (MD)

[1]Iranian Blood Transfusion Organization-Research Center
[2]Shahid Beheshti Medical University

Abstract

Background and Objectives
Setting research priorities in the cycle of research management is critical. The limitation in human and financial resources and policy changes are the most significant reasons necessitating research priorities to be set. Research prioritization can materialize and be effective at different levels ranging from macro and national to educational and research levels. To this end, IBTO Research and Education Deputy by this study has embarked on a serious measure in organizing and orientating investigations in IBTO.

Materials and Methods
First the necessity of the implementation of the project was elaborated in the Research Council and priorities were set. Then, different procedures were conducted based on the guidelines of COHRED (Council on Health Research for Development) and by use of priority-setting instruments applied in research institutes. At the end, the results were reviewed by the Research Council so that the final priorities were approved of.

Results
In the present study, out of the whole number of forms distributed for priority-setting, blood centers, headquarter managers and consultants, and the faculty members had respectively a share of 64.28%, 33.33%, and 25.92% in responses. At the process of title collection, more responses were received as compared with the priority setting process. Finally, 99 research titles in 16 domains were approved of as final priorities by the IBTO Research Center.

Conclusions
Priority-setting was conducted through the method recommended by COHRED for the first time in IBTO. In spite of the participation of the out-of-organization beneficiary, research centers, and scientific associations, the highest rate of participation goes to intra-organizational groups. Approved priorities can be implemented by a call for research, the creation of an evaluation system for recommended projects, and survey of approved projects. Thus, the most use can be made of financial and human resources for priority-setting.

Key words: Need assessment, Research priority setting, Council on Health Research for Development
SJIBTO 2005; 2(4): 123-134

Received: 15 May 2005
Accepted: 29 Jun 2005

Correspondence: Karimi Gh., Specialist in Infectious Diseases. IBTO-Research Center
P.O.Box: 14665-1157, Tehran, Iran. Tel: (+9821) 88601564; Fax : (+9821) 88601564
E-mail: *karimi@ibto.ir*

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-01]